

LÁTOGATÁS A KOVÁCSMŰHELYBEN

Mielőtt belépünk a kovácsműhelybe vessünk egy pillantást a régi épületre. Jobbra a kovácsműhely mellett található a kerékárok, felülcsapott vízikerekekkel, melyek a farkas pöröly, a fújtató és a köszörű meghajtására szolgálnak (lásd: alábbi ábrán 8-9 sz. terület). A bejárat feletti freskó a kovácsmesterség emblémáját ábrázolja.

Ha a karthauzi kolostortól a duzzasztott tó partján érkezünk a kovácsműhelyhez, úgy első pillantásunk felülről, egy ablakon át a műhelyre és a kerékműre esik. A bemutatóhelységben (lásd:alábbi ábrán 2.sz. terület) található e kovácsműhely munkadarabjai és szerszámai, melyek a „fekete cég” mestereinek rendkívüli kezűességére emlékeztetnek. A köszörűberendezés bonyolult és átgondolt szerkezete jól mutatja, hogy milyen célszerű és megfontolt módon továbbították a vizierőt a célból, hogy a gyors kopást vagy akár a törést elkerüljék. A különféle fafajták sokoldalú használhatóságát biztosító egységet képeznek: a fésűskerék keresztje bükkfából készült, a fogak bükk vagy gyergyánfából, a keretek vörösfenyőből, az elülső hengeresfa körtefából, a gerendelyfa, - ami a vízikerek és a fésűskerék összeköttetését adja — ugyancsak vörösfenyőből van. A fakerékagyak pedig szilva- illetve körtefából készültek. A fafajták megválasztása sok évszázados tapasztalatok eredménye volt. A berendezésen egy egyszerű, forgatható pad áll, ahol is a mester ülve vagy akár fekvé, a testsúlyának áthelyezésével nyomást tudott gyakorolni a köszörűlendő munkadarabra és a köszörűköre. Innen ered az a szállóige: „úgy ül ott fenn, mint a *majom* a köszörűkövön”.

Elhaladván a használaton kívül helyezett kémény mellett (lásd:alábbi ábrán 3.sz. terület), bejutunk a tulajdonképpeni kovácsműhelybe, amely felső része már egy lakószobához csatlakozott.

Rögtön jobbra található a sok műszaki ráfordítással és jó érzékkel elhelyezett csőrös fújtató (lásd:alábbi ábrán 4.sz. terület), mely a kürtőhöz egy csövezetéken keresztül levegőt és oxigént jutatott. A vörösfenyőből készült gerendely révén a gépezetet ismét mozgásba lehetett helyezni.

A fújtató három deszkalapja és a két közbülső kerete fenyődeszkából készült, amit 12 m² cserzett marhabőr légmentesen kapcsolt egybe. A beépített szelep túlnyomás esetén automatikusan kinyílt.

A működtető rúd kőrisfából készült. A fújtatót a „Balgelzerhaus Weyer” egyesület hozzáértő kézművesei 2000-ben a régi minták alapján eredet hűen újraépítették.

Bal oldalt elöl, szembetűnik a kürtő (5.sz. terület). A nagy nyílás felfelé átjárható kéménybe szűkül. A kémény huzata és a hozzáértő fűtési mód mellett nagyon fontos volt az is, hogy hogyan vezették a levegőt a fújtatótól. Ez vízszintesen történt méghozzá oldalról, és tolózárrel lehetett szabályozni. Ha a fújtató hajtókerekéhez kevés víz jutott, akkor az Amerikában készült 100 esztendőes ventilátor segítségével lehetett levegőt befújtatni.

A kovácsműhely középpontjában a hatalmas kalapács áll, az úgynevezett farkas pöröly, amely a nagyobb vízikerek által, a gerendelyen keresztül működik. A tulajdonképpeni gerenda méretű kalapácsnyél, amit fél kalapácsnak is mondanak, a dobon keresztül a fogak segítségével emelkedik fel és esik le. A billenő gyűrű elfordulási pontjai tölgyfából készültek és a kalapácsállványzatban vannak beleépítve. Az állvány fő tartó oszlopait mélyen beásták a talajba, azért hogy a talaj rázkódását felfogják. A kalapácsnyél elülső végén található kalapácsfej az üllőre üt. A kalapácsütés gyorsaságát oldalirányból egy rudakból összeállított szerkezettel szabályozták, oly módon, hogy azt lenyomva több víz folyon át a kerékre.

LÁTOGATÁS A KOVÁCSMŰHELYBEN

Megemlítendő még a kovácsműhelyről a következő legenda. A kalapácsállványzat fő tartóoszlopainak homorú mélyedéseiben 2 vasgolyó található. Azt mesélik, hogy ezek jelképesen a törökökkel szembeni védekezési elszántságot szimbolizálták. Ha sokat dolgoztak, akkor a rezgés következtében ezek a mélyedésben elfordultak és fényesre csiszolódtak, ha pedig keveset vagy egyáltalán nem, akkor berozsdásodtak. Úgy mondták „a mester nem kapott sérvet a munkában”.

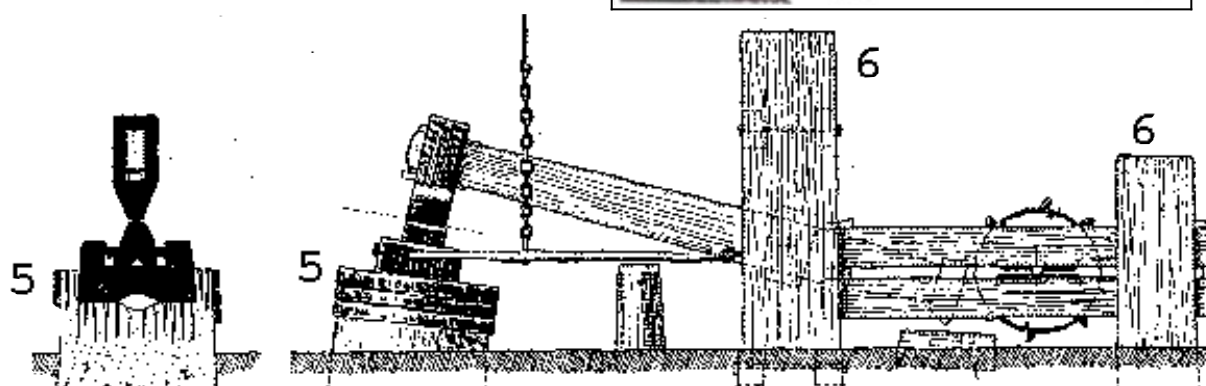
Képzeljék maguk elé a házat, a kovácsműhelyt, a sürgés-forgást, a tűz pattogását, a fújtató szuszogását, a kalapácsok dübörgését, a csengésüket az üllőn és a vízzel hirtelen lehűtött izzó vas sziszegését.

A műhely restaurálásával az eredeti állapot visszaállítását kísérelték meg azzal a céllal, hogy a régmúlt idők mozgalmas életének atmoszféráját varázsolják elénk.

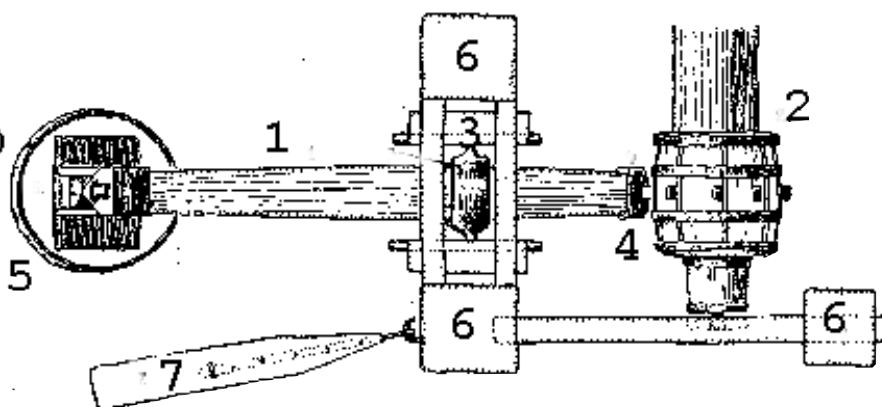
VOKABELN:

Amboss	üllőcsont
Blasebalg	fújtató
Birke	nyírfa
Birnbaum	körtefa
Buche	bükkfa
Esse	kovácsműhely
Esche	kőrísa
Fichte	lucfenyő
Gilde, Zunft	céh
Wassergraben	vizesárok
Handwerker	mesterember
handgemacht	kézi készítésű
Lärche	vörösfenyő
Schmiede	kovácsműhely
Schmied	kovács
Schmiedeeisen	kovácsoltvas
schmieden	kovácsol
schleifen	köszörül, csiszol
schärfen	kiélesít, hegyesre köszörül
Schleifmaschine	köszörűgép, csiszológép
Schleifstein (drehbar)	köszörűkő (forgatható)
Schleifstein (Sense)	köszörűkő (kaszafenő)
Schleifer	köszörűs
Wasserrad	vízikerék
Wasserwerk	vízmű
Zwetschkenbaum	szilvafa

LÁTOGATÁS A KOVÁCSMŰHELYBEN

- 1 Hammerhalb
- 2 Grindel, -baum
- 3 Wagrings
- 4 Pröllring
- 5 Schawat (Amboß)
- 6 Hammergerüst
- 7 Steuerung

A farkas pöröly telepítési és körvonal rajza, magyarázattal:

- 1. kalapácsnyél
- 2. gerendely dobbal és fogakkal
- 3. billenő gyűrű
- 4. vezető gyűrű
- 5. üllő
- 6. verőállvány
- 7. vezérmű

LÁTOGATÁS A KOVÁCSMŰHELYBEN

